

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 23. mai 2025 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster
dommer Henrik Bull
dommer Erik Thyness
dommer Thom Arne Hellerslia
dommer Thomas Chr. Poulsen

HR-2025-978-A, (sak nr. 24-198393SIV-HRET)
Anke over Agder lagmannsretts dom 8. november 2024

Storebrand Livsforsikring AS

(advokat Jarl Rune Henstein)

Yrkesskedeforsikringsforeningen
(partshjelper)

(advokat Kaare Andreas Shetelig)

mot

A

(advokat Magne Olsen)

Personskadeforbundet LTN (partshjelper)

(advokat Tom Sørum)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Hellerslia:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder utmåling av erstatning for framtidig inntektstap etter yrkesskadeforsikringsloven. Spørsmålet er om utmåling etter forskriften om standardisert erstatning innebærer så lav dekning at erstatningen i stedet må utmåles etter alminnelige erstatningsregler.
- (3) A arbeidet i turnus som serviceingeniør med vedlikehold og reparasjon av skipsmotorer da han i 2014 ble påført en yrkesskade. En trykkluftalarm ble utløst rundt 20 centimeter fra øret hans mens han var på jobb. Han fikk tinnitus og søvnplager og ble sykmeldt en lengre periode. Basert på tilrettelegging fra arbeidsgiver gjenopptok han arbeidet i 2016, men etter noe over ett år ble han igjen sykmeldt. Han omskolerte seg til fotograf, men klarte heller ikke dette arbeidet og fikk innvilget uføretrygd basert på 100 prosent uføregrad fra mars 2023.
- (4) Arbeidsgiver hadde tegnet yrkesskadeforsikring hos Storebrand. Partene ble etter hvert enige om oppgjøret bortsett fra framtidig inntektstap. Beløpet som utgjør standardisert erstatning for framtidig inntektstap, og de omforente beløpene på de øvrige erstatningspostene, er utbetalt. Spørsmålene i saken er begrenset til om A i stedet kan kreve individuell utmåling av tap i framtidig inntekt, og hvilket merbeløp han i så fall har krav på.
- (5) A tok ut stevning for Agder tingrett. Tingretten kom til at erstatningen for framtidig inntektstap skulle utmåles etter forskriften om standardisert erstatning, og avsa 15. desember 2023 dom med slik slutning:

«1. Storebrand Livsforsikring AS frifinnes.

2. Partene bærer hver sine sakskostnader.»

- (6) A anket dommen til Agder lagmannsrett, som i dom 8. november 2024 kom til at tapet skulle fastsettes etter en individuell vurdering og ikke som standardisert erstatning. Dommen er avsagt under dissens. Mindretallet kom til samme resultat som tingretten. Lagmannsrettens domsslutning lyder slik:

- «1. Storebrand Livsforsikring AS dømmes til å betale A erstatning for fremtidig inntektstap med kr 9 666 025 – nimillionersekshundrogsektisekstusenogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra dommen er forkynt.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Storebrand Livsforsikring AS 309 773 – trehundreognitusensyvhundreogsyttitre – kroner til A innen 2 – to – uker fra dommen er forkynt.

3. I sakskostnader for tingretten betaler Storebrand Livsforsikring AS 245 465 – tohundreogførtifemtusenfirehundreogsekstifem – kroner til A innen 2 – to – uker fra dommen er forkynt.»

- (7) Storebrand har anket til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen.
- (8) Yrkesskadeforsikringsforeningen har erklært partshjelp til fordel for Storebrand, mens Personskadeforbundet LTN har meldt seg som partshjelper for A.

Partenes syn på saken

- (9) Ankende part – *Storebrand Livsforsikring AS* – har i korte trekk argumentert slik:
- (10) Forskrift om standardisert erstatning er uttømmende innenfor sitt virkeområde og åpner ikke for individuelle unntak ut over forskriftens egne unntaksbestemmelser. Det er en naturlig følge av standardisering at denne noen ganger vil føre til overkompensasjon og andre ganger til underkompensasjon. Forskriften er ikke i strid med lovens bestemmelser eller forutsetninger i forarbeidene. Selv om det går fram av proposisjonen og justiskomiteens innstilling at siktemålet var full erstatning, ble det åpnet for at det gjennom forskrift kunne foretas en viss standardisering. Høyesterett har i flere avgjørelser slått fast at forskriften gir en uttømmende regulering, også i tilfeller der en individuell utmåling ville gitt høyere erstatning.
- (11) Det er ikke slik at samfunnsutviklingen eller endringer innenfor den alminnelige erstatningsretten innebærer at forskriften nå kan fravikes. Når det gjelder endringene i kapitaliseringsrenten for personskadeerstatning, har departementet satt i gang et arbeid med å endre forskriften om standardisering.
- (12) Subsidiært gjøres det gjeldende at lagmannsretten har lagt til grunn feil beviskrav ved vurderingen av sannsynlig inntekt uten skade, og at den har benyttet for høy sats for skatteulempe.
- (13) Storebrand Livsforsikring AS har lagt ned slik påstand:
- «Prinsipalt:
Tingrettens domsslutning punkt 1 stadfestes.
- Subsidiært:
Lagmannsrettens dom oppheves.
- I begge tilfeller:
Sakskostnader kreves ikke for noen instanser.»
- (14) Partshjelper for ankende part – *Yrkesskadeforsikringsforeningen* – har i korte trekk argumentert slik:
- (15) Forskriften var ikke i strid med loven da den ble vedtatt, og er det heller ikke i dag. Fravikelse av forskriften vil gi vanskelige problemstillinger, blant annet om hvor grensen for å gjøre unntak skal gå, og vil også gripe inn i inngåtte forsikringsavtaler og de avsetninger som er gjort. Domstolene bør være tilbakeholdne med å gripe inn i

revisjonsarbeidet som pågår – departementet står i en bedre posisjon enn domstolene til å vurdere disse spørsmålene.

- (16) Yrkesskadeforsikringsforeningen støtter Storebrands påstand, og har ikke lagt ned egen påstand.
- (17) Ankemotparten – A – har i korte trekk argumentert slik:
- (18) Yrkesskadeforsikringsloven § 3 gir uttrykkelig rett til full erstatning. Også om § 3 ikke ses som en rettighetsbestemmelse, men som en bestemmelse som bare gir uttrykk for et prinsipp om full erstatning, må det få avgjørende betydning for anvendelsen av forskriften. Forarbeidene til hjemmelsbestemmelsen i § 13 understreker at alle skal sikres full erstatning, definert som minimum det individuelle tapet utmålt etter skadeserstatningsloven.
- (19) Det bestrides ikke at forskriften lå innenfor hjemmelen da den ble gitt, men utviklingen siden den gang har gjort at forutsetningene for standardiseringen svikter. Det ble forutsatt at standardsatsene ville bli revidert i tråd med utviklingen innen alminnelig erstatningsrett. Slik revisjon har ikke skjedd. Folketrygdens grunnbeløp (G) har ikke fulgt lønnsutviklingen, lønnsnivå på over 10 G er langt vanligere i dag, og det har skjedd endringer innen trygderetten og alminnelig erstatningsrett som har økt forskjellen mellom standardsatsene og individuell utmåling. Det har særlig stor betydning at kapitaliseringsrenten for personskadeerstatning er blitt endret fra 6 prosent til 2,5 prosent.
- (20) Når det gjelder Storebrands subsidiære anførsler, har lagmannsretten basert As inntekt på Storebrands egen beregning og forskriftens § 3-1. Skatteulempen er riktig fastsatt.
- (21) A har lagt ned slik påstand:
 - «1. Anken forkastes.
 - 2. A tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»
- (22) Partshjelper for ankemotparten – *Personskadeforbundet LTN* – har i korte trekk argumentert slik:
- (23) Forskrift om standardisert erstatning kan ikke anvendes ut over sitt hjemmelsgrunnlag. Ut fra forarbeidene skulle standardiseringen ikke bygge på et borgerlig jevnmaal. Den enkelte skulle som et minimum få dekket sitt individuelle tap, standardiseringen skulle skje innenfor rammen av full erstatning, og forskriften skulle endres etter endringer i alminnelig erstatningsrett. Forskriften oppfyller ikke i dag disse forutsetningene. Bare endringen i kapitaliseringsrente gir isolert sett en økt erstatning på 36 prosent. Det har også skjedd andre endringer som har økt forskjellen mellom standarderstatning og individuelt fastsatt erstatning.
- (24) Når det gjelder Storebrands subsidiære anførsler, vises det særlig til at det ikke er en lineær sammenheng mellom kapitaliseringsrente og skatteulempe.
- (25) Personskadeforbundet LTN har lagt ned slik påstand:
 - «Personskadeforbundet LTN tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Nærmere om sakens problemstilling

- (26) Yrkesskadeforsikringsloven gir arbeidsgivere plikt til å tegne yrkesskadeforsikring som skal dekke skader og sykdommer som arbeidstakere påføres i arbeidet, se § 3, jf. § 10. Erstatningsutmålingen skal skje etter reglene i skadeserstatningsloven, dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av loven, jf. § 13 første ledd. Etter § 13 andre ledd kan det gis forskrifter om utmålingen, og slike regler er gitt i forskrift 21. desember 1990 om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring.
- (27) Etter forskriften skal utmålingen av påførte utgifter, framtidige utgifter og tapt inntekt skje etter reglene i skadeserstatningsloven, med enkelte særregler, jf. kapittel 2. *Tap av framtidig inntekt* skal imidlertid utmåles standardisert, jf. kapittel 3. I § 3-2 er det fastsatt en grunnerstatning avhengig av inntekten, jf. § 3-1, som så justeres ut fra alder og tap av ervervsevne, jf. §§ 3-3 og 3-4. Grunnerstatningen har et tak og et gulv – alle inntekter over 10 G har en grunnerstatning på 30 G og alle inntekter under 7 G en grunnerstatning på 22 G.
- (28) Etter forskriften § 1-3 første ledd «skjer» utmålingen av erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven etter bestemmelsene i forskriften. Forskriften åpner derfor ikke for å velge mellom standardisert og individuell utmåling, dersom ikke forskriften selv inneholder regler som gir adgang til unntak. Slike regler er gitt i § 1-2 om tilleggserstatning for skadelidte som ikke fyller vilkårene for ytelser ved yrkesskade etter folketrygdloven, og i § 3-5 for skadelidte som var minst 50 prosent uføre før skaden. Skadelidte i saken her faller ikke inn under noen av disse unntakene.
- (29) Partene er enige om at standardisert erstatning for tap av framtidig inntekt for A gir et beløp på 3 329 086 kroner. Partene er videre enige om at en individuell utmåling vil gi et vesentlig høyere beløp. Lagmannsretten kom til et tilleggsbeløp på 9 666 025 kroner. Beregningen er – subsidiært – bestridt av Storebrand. Dersom Storebrands syn på hvilken inntekt og skatteulempe som skal benyttes ved en individuell utmåling, legges til grunn, vil tilleggsbeløpet bli rundt 4 millioner kroner lavere, men forskjellen mellom de to utmålingsalternativene vil altså fortsatt være stor.
- (30) Forskjellen i erstatningsbeløp mellom standardisert og individuell utmåling skyldes i saken her i det alt vesentlige to forhold. For det første har forskriften som nevnt et tak på inntekt på 10 G. As inntekt var høyere. For det andre bygger de standardiserte erstatningsbeløpene på en kapitaliseringsrente på 6 prosent, som var praksis da forskriften om standardisert erstatning ble vedtatt i 1990, mens den i dag er 2,5 prosent.
- (31) Det bestrides ikke fra As side at forskriften var gyldig da den ble vedtatt. Det som gjøres gjeldende, er at utviklingen siden 1990 har gjort forskjellen mot individuell utmåling såpass stor at forskriften ikke kan anvendes.
- (32) Dersom forskriften var gyldig da den ble vedtatt, er dette etter mitt syn ikke til hinder for at utvikling som har skjedd siden den gang – rettslig eller faktisk – kan føre til at det i dag vil være i strid med hjemmelsloven å anvende forskriften. Jeg forstår HR-2022-718-A *hyttekarantene* i en slik retning, jf. avsnitt 106 følgende. Det er derfor en forskjell fra enkeltvedtak, der gyldigheten vurderes på vedtakstidspunktet og ikke på domstidspunktet,

jf. Rt-2012-1985 *lengeværende barn I*. Forskriftsbestemmelser gir på samme måte som lovbestemmelser generelle regler, og må være gyldige på anvendelsestidspunktet.

Lovens rammer for forskriftsregulering av utmålingen

Hjemmelsbestemmelsen

- (33) Yrkesskedeforsikringsloven § 13 lyder slik:

«Skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26 kap. 3 gjelder så langt ikke annet er bestemt i eller i medhold av denne lov.

Kongen kan gi regler om utmålingen av erstatning etter loven.»

- (34) Skadeserstatningsloven gjelder altså bare så langt ikke annet framgår av loven selv eller forskrift gitt i medhold av loven, og forskriftshjemmelen i andre ledd inneholder ikke etter ordlyden noen begrensninger for hvilke bestemmelser som kan gis.
- (35) Etter As syn følger imidlertid slike begrensninger av yrkesskedeforsikringsloven § 3 og av forarbeidene til bestemmelsen. Jeg ser først på lovens § 3.

Yrkesskedeforsikringsloven § 3

- (36) Lovens § 3 første ledd lyder slik:

«Arbeidsgivere plikter å tegne forsikring (yrkesskedeforsikring) til dekning av yrkesskade og yrkessykdom som nevnt i kapittel 3. Yrkesskedeforsikringen skal gi rett til full erstatning uten hensyn til om noen har skyld i skaden.»

- (37) A gjør gjeldende at første ledd andre punktum er en rettighetsbestemmelse, i tråd med at yrkesskedeforsikringsloven er en rettighetslov. Retten til full erstatning som følger av loven, må derfor gå foran standardiseringen som følger av forskriften. Full erstatning er da forstått som erstatning minst på samme nivå som det som ville fulgt av en utmåling etter skadeserstatningslovens regler.
- (38) Ordlyden kan isolert sett forstås slik at bestemmelsen gir en materiell rett til full erstatning, slik A gjør gjeldende. Jeg er likevel ikke enig i at bestemmelsen må forstås på denne måten. Mitt syn bygger på flere tolkningsmomenter.
- (39) Bestemmelsen står i lovens kapittel 2, som gir generelle regler om forsikringsordningen – tegningsplikt, direktekrav, regress mv. – og ikke i kapittel 3 om dekningsområde og utmåling. Overskriften til § 3 er «plikt til å tegne yrkesskedeforsikring». Første ledd første punktum illegger forsikringsplikt for arbeidsgivere til dekning av yrkesskade og yrkessykdom etter kapittel 3, mens andre og tredje ledd regulerer unntak for stat og kommune. Det er derfor ut fra konteksten naturlig å forstå «full erstatning» som en henvisning til utmålingsreglene i kapittel 3, og at hovedpoenget i setningen er at ansvaret er objektivt.

- (40) Forarbeidene underbygger en slik forståelse. Det går fram av kommentaren til bestemmelsen i Ot.prp. nr. 44 (1988–1989) side 86 at andre punktum «for ordens skyld» presiserer at forsikringen skal dekke skade på objektivt grunnlag, og at setningen for så vidt er overflødig, men kan tjene til klargjøring og informasjon. Det er ikke her nevnt at bestemmelsen gir en selvstendig *rett* til erstatning på et visst nivå, noe som ville vært naturlig dersom det var meningen. Jeg nevner i denne sammenheng at i departementets lovforslag inneholdt forskriftshjemmelen i § 13 en uttrykkelig anvisning på at forskriftene også kunne innebære standardisering, noe som altså ikke ble ansett for å være problematisk sammenholdt med § 3. Som jeg kommer tilbake til, ble det også etter at forskriftshjemmelen ble endret, forutsatt at det kunne gis regler om en viss standardisering.
- (41) Det kan ut fra dette spørres hva som er bakgrunnen for at § 3 omtaler «full erstatning». Etter min oppfatning må det ses i sammenheng med formålet med vedtakelsen av loven. I proposisjonen del VI om «noen hovedspørsmål og departementets syn på dem» vises det først til lovutvalgets («Y-utvalget») gjennomgang av tidligere gjeldende kompensasjonsordninger, se side 39. Det går fram at verken trygdens ytelser ved yrkesskade eller frivillige forsikringsordninger gjennomsnittlig betraktet ga full dekning av tapet. På denne bakgrunn konkluderte utvalget med at «arbeidstakere bør gis full kompensasjon for det økonomiske tap uten hensyn til skyld», jf. side 40. Departementet fulgte utvalgets syn og uttalte samme sted at «tiden nå er inne til å gi full erstatning for yrkesskade og yrkessykdom på objektivt grunnlag». Lignende formulering gjentas i konklusjonen på departementets drøftelse på side 43.
- (42) Det er ut fra dette naturlig å forstå «full erstatning» i § 3 slik at begrepet først og fremst knytter seg til lovens formål om å bøte på tidligere mangelfulle kompensasjonsordninger, og ikke til hvordan utmåling av erstatning nærmere bestemt skulle skje. Sammenhengen med de tidligere mangelfulle kompensasjonsordningene gjør det likevel naturlig å forstå bestemmelsen slik at den gir et siktemål om at skadelidtes økonomiske tap skal dekkes fullt ut og ikke bare delvis.
- (43) Jeg legger til at begrepet «full erstatning» uansett ikke gir et entydig svar på hvordan framtidstap skal utmåles. Erstatning for framtidstap vil måtte basere seg på prognoser og hypoteser – situasjonen i dag gir bare et utgangspunkt, og usikkerheten blir større jo lengre tidsperiode erstatningen skal dekke. Utfordringen ved å utmåle framtidstap er nærmere omtalt av det såkalte Lødrup-utvalget, som forberedte forskriften om standardisert erstatning. Utredningen er inntatt som vedlegg I til NOU 1994: 20 *Personskadeerstatning*, og disse spørsmålene er omtalt på side 161–162. De usikkerhetsfaktorer som er nevnt, er stikkordsmessig hvilken inntekt skadelidte ville hatt uten skaden, hvilken inntekt som er mulig å oppnå med skaden, alminnelig lønnsutvikling, inflasjonsnivået, framtidig nivå for avkastning av erstatningsbeløpet, framtidig skattenivå, og hvordan trygdeytelsene vil utvikle seg. Det vil derfor uansett måtte foretas et krevende skjønn, der bare framtida vil vise om erstatningen som i sin tid ble gitt, utgjør full erstatning i den betydning at det senere oppståtte tapet dekkes. Utvalget konkluderer på side 162 med at uttrykket «full erstatning» dermed blir mer et juridisk enn et økonomisk begrep, og at en standardisering av erstatningsutmålingen derfor ikke i seg selv vil innebære noen motstrid med et prinsipp om «full erstatning». Jeg legger til at også utmåling etter skadeserstatningsloven § 3-1 andre ledd gjennom rettspraksis i noen grad er blitt standardisert, for å unngå at det i hvert tilfelle må foretas et skjønn over hvert enkelt usikkert element, slik som kapitaliseringsrente og skatteulempe.

- (44) Jeg er etter dette kommet til at yrkesskadeforsikringsloven § 3 ikke gir rett til individuell utmåling.

Forarbeidene til hjemmelsbestemmelsen for forskriften

- (45) Lovutvalgets flertall foreslo at erstatningen skulle beregnes etter reglene i skadeserstatningsloven, mens mindretallet foreslo standardisering gjennom en binding til folketrygdens grunnbeløp. Departementet slo på sin side fast at de nye reglene måtte «sikre full erstatning», jf. Ot.prp. nr. 44 (1988–1989) side 61. Det er presisert at det ikke er aktuelt å gå inn for regler «som tar sikte på et ‘borgerlig jevn mål’», og at «utgangspunktet må være at den enkelte arbeidstaker som et minimum skal ha dekket sitt konkrete, individuelle tap». Samtidig heter det: «Målsettingen om full kompensasjon hindrer imidlertid ikke at man i en viss grad kan standardisere utmålingen».

- (46) Departementet går så gjennom de fordelene som en standardisering kan gi: Standardisering kan gi raskere utbetaling og redusere arbeidsgivernes utgifter. Standardiserte regler vil også motvirke tilfeldige utslag og ulik erstatning for likt tap, som skjønnsstemaene i gjeldende utmålingsregler kan føre til. Departementet konkluderer slik på side 62:

«Mindretallet i Y-utvalget har foreslått en standardisering. Flere høringsinstanser har støttet det synet, bl a *Landsorganisasjonen i Norge*. Bare et fåtall har gått klart inn for flertallets syn. Det kan tas som et tegn på at en viss standardisering er ønskelig. På den annen side legger Justisdepartementet stor vekt på at en eventuell standardisering ikke må rokke ved prinsippet om full erstatning. Her synes det å være allmenn enighet mellom høringsinstansene, uansett om de støtter flertallets eller mindretallets forslag. Standardsatser må eventuelt ta utgangspunkt i dagens erstatningsnivå og skadelidtes faktiske inntekt. Satsene bør være graderte for å avspeile forskjeller i lønnsnivå, og de bør kunne revideres hyppig ved endringer i det alminnelige erstatningsnivå. Både lovtekniske og reelle hensyn tilsier da at eventuelle regler om standardisering gis i forskrift. ...

Som nevnt er det av helt sentral betydning at eventuelle satser gir full erstatning. Y-utvalget har ikke foretatt noen utredning av dagens erstatningsnivå som man her kan bygge på. For å sikre et riktig nivå og at eventuelle regler om standardsatser blir mest mulig hensiktsmessige, vil Justisdepartementet sette ned en arbeidsgruppe som skal få i oppdrag å utarbeide forslag til regler.»

- (47) I utkastet til § 13 var ordlyden at Kongen kan gi regler «om utmålingen av erstatning etter loven, herunder om at den skal standardiseres». Det framgår av merknadene til bestemmelsen at den åpner for at det kan gis regler om «en viss standardisering», jf. proposisjonen side 90.
- (48) Ordlyden i § 13 ble endret under behandlingen i Justiskomiteen. Det går fram av Innst. O. nr. 73 (1988–1989) side 8 at komiteen hadde merket seg at departementet «klart understreker at den enkelte arbeidstaker skal ha full erstatning for sitt konkrete, individuelle tap», og at «utgangspunktet for erstatningsutmålingen [derfor] må ... være skadeserstatningslovens kap. 3». Det ble dermed i samråd med departementet foreslått tatt inn en henvisning til skadeserstatningsloven som et nytt første punktum i bestemmelsen. Komiteen viste deretter til og sa seg enig i de samme fordelene ved «en viss standardisering» som var påpekt av departementet. Siste del av forskriftshjemmelen ble imidlertid tatt ut, med slik begrunnelse:

«Komiteen antar etter dette at departementets hjemmel til å gi forskrifter i § 13 bør endres noe, slik at det ikke gis en ubegrenset fullmakt til å standardisere utbetalingene. Siste del av setningen i § 13 foreslås sløyfet.»

- (49) Slik jeg forstår lovgivers forutsetninger for å gi hjemmel for forskrift om utmålingen, må § 13 andre ledd i noen grad tolkes innskrenkende, på den måten at bestemmelsen ikke åpner for *full standardisering* av framtidig inntektstap, altså at alle får samme erstatning. Det er imidlertid klart at både departementet og Stortinget så for seg *en viss standardisering*, gradert ut fra lønnsnivå.
- (50) Jeg forstår videre forarbeidene slik at de ikke generelt stenger for at standardiseringen i det enkelte tilfellet vil kunne innebære *underkompensasjon*. Det ligger i standardiseringens natur at denne noen ganger vil gi overkompensasjon, andre ganger underkompensasjon, jf. HR-2018-442-A avsnitt 23. En annen forståelse måtte vært klart uttalt. Det er riktignok enkelte uttalelser knyttet til full erstatning som minimum, men både her og ellers i forarbeidene er «full erstatning» omtalt som et utgangspunkt, et prinsipp og en målsetting, og altså ikke som et ufravikelig krav i den enkelte sak. I tillegg kommer det jeg allerede har påpekt om den iboende usikkerheten ved fastsettelse av framtidig tap, og som lovgiver var oppmerksom på.

Forarbeidene til forskriften

- (51) Justisdepartementet nedsatte i 1989 et utvalg med oppdrag om blant annet å utarbeide forslag til forskrift om standardisert erstatning. Utvalget var ledet av professor dr. juris Peter Lødrup og avga innstilling om dette i oktober 1990, senere publisert som vedlegg I til NOU 1994: 20 *Personskadeerstatning*. Det lå i utvalgets mandat at det både skulle vurdere behovet for standardisering og forslag til regler om standardisert utmåling.
- (52) Utvalget gjennomgår usikkerhetene knyttet til individuell utmåling og uheldige konsekvenser ved daværende praksis, der det blant annet vises til tidsbruk, kostnader, likhetshensyn og forutberegnelighet. Det er også vist til at det følger både av Stortingets behandling av loven og av mandatet at det skal tas utgangspunkt i «full erstatning». Utvalget gikk derfor inn for en begrenset standardisering, men med vekt på at denne «i så liten grad som mulig» skulle gi underkompensasjon. Jeg viser her til innstillingen side 162 følgende. Når det gjelder grunnlaget for standardiseringen, fant utvalget det naturlig å se hen til hva som var alminnelige vilkår i de frivillige forsikringsordningene, og hvor store erstatninger de samme skadelidte ville fått etter skadeserstatningsloven, jf. innstillingen side 168. I kommentaren til § 1 i forslaget til forskrift går det fram at det ble vurdert å gi en rett til å velge individuell utmåling, men at dette lett ville innebære at en vesentlig del av rasjonaliseringsgevinsten ville gå tapt, se innstillingen side 170–171.
- (53) Utvalget foreslo et inntektstak på 12 G. Grensen må ses i sammenheng med at de frivillige forsikringsordningene gjerne hadde et tak på 10 eller 12 G, jf. innstillingen side 177. Utvalget begrunner videre grensen slik, se side 178:

«Det kan likevel reises spørsmål ved at skalaen stopper ved inntekter på 12 G, dvs. kr 408.000,- med et grunnbeløp på kr 34.000. Utvalget er imidlertid av den oppfatning at utkastets regel normalt vil sikre selv personer med inntekt vesentlig over dette en erstatning som ikke er lavere enn det som ville følge av alminnelig erstatningsrett.

Utvalget legger da vekt på at personer i de inntektsklasser det her er tale om, normalt vil ha betydelige forsikringer, enten disse er personlige eller tegnet av arbeidsgiveren. Disse forsikringene vil ved en ordinær erstatningsutmåling i en viss utstrekning komme til fradrag etter reglene i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd.

Det vil selvfølgelig være noen personer med meget høy inntekt som har liten eller ingen forsikringsdekning. Dersom disse blir utsatt for en yrkesskade, vil de kunne komme dårligere ut etter utkastet enn etter alminnelig erstatningsrett. Dette vil imidlertid sannsynligvis dreie seg om ytterst få tilfeller. Det kan i denne forbindelse tillegges vekt at standardiserte regler sikrer forutberegnelighet. Man vil lett kunne bringe på det rene hva man vil få utbetalt ved en eventuell yrkesskade og kan da tegne de tilleggsforsikringer man måtte ønske, som er meget rimelige. Utvalget finner her grunn til å understreke at den forutberegnelighet som standardiserte satser gir, i seg selv er et gode. Kunnskap om erstatningsnivået kan gi grunnlag for å vurdere behovet for tilleggsforsikringer.»

- (54) Når det gjelder hvor stor grunnerstatning inntekter over 12 G skulle gi, går det fram at normale forsikringsvilkår innebar en utbetaling på 30 G eller opp mot dette i området rundt 10 G. Utvalget foreslo å sette erstatningen høyere – til 40 G – fordi beregninger viste at vilkårene lå «noe lavt» i forhold til et alminnelig erstatningsrettslig nivå, jf. innstillingen side 178.
- (55) Departementet satte inntektstaket ned fra 12 G til 10 G, siden det fant grunn til å strekke den begrunnelsen utvalget hadde gitt, noe lenger. Jeg viser også her til NOU 1994: 20 *Personskadeerstatning*, der kgl.res. 21. desember 1990 om forskrift om standardisert erstatning etter yrkesskedeforsikringsloven er inntatt som vedlegg II. Grunnerstatningen ble dessuten redusert fra 40 til 30 G. Denne reduksjonen er ikke begrunnet i resolusjonen, men det er naturlig å se den i sammenheng med at dette var på nivå med de fleste av de forsikringsvilkårene som utvalget gjenga.
- (56) Inntektsgulvet ble satt til 7 G, med en grunnerstatning på 22 G. En inntekt på 7 G utgjør i dag 911 120 kroner. Gulvet er altså satt relativt høyt sammenlignet med det som kan anses som en vanlig lønnsinntekt, og innebærer en overkompensasjon for store grupper, også for arbeidstakergrupper som er særlig utsatt for yrkesskader. Det er derfor ikke holdepunkter for at forskriften har gitt en ordning som samlet sett har gitt underkompensasjon.

Rettspraksis

- (57) Høyesterett har i flere avgjørelser bygd på at forskriften vil kunne innebære underkompensasjon. Rt-2004-8 gjaldt en fotballspiller som ville få en tidsbegrenset inntektsreduksjon. Forskriften regulerer ikke uttrykkelig tilfeller der ervervsevnen er midlertidig nedsatt. Flertallet kom til at forskriften skulle anvendes, og at den omstendighet at det ville medføre underkompensasjon, ikke var avgjørende. Underkompensasjonen var mindre enn i saken her, og det er kun de generelle synspunktene til flertallet som er relevante. I avsnitt 31 er det vist til at taket på 10 G kan synes å stride mot utgangspunktet om full erstatning, men det er så vist til Lødrup-utvalgets og departementets begrunnelse for inntektstaket. Videre heter det i avsnitt 45:

«Etter mitt syn kan da underkompensasjonen av A ikke være en tilstrekkelig begrunnelse for å sette forskriften til side, for isteden å anvende de alminnelige erstatningsrettslige utmålingsregler. Jeg legger til at det i og for seg ikke er påfallende

at standardregler kan slå uheldig ut i enkelte typetilfeller. Dertil synes det å ha vært departementets forutsetning at man nettopp i situasjoner som dette kan bli underkompensert, men at dette ofte vil være dekket opp ved forsikringer, som – som tidligere nevnt – ikke hensyntas ved en utmåling etter standardforskriften.»

- (58) Rt-2007-1415 gjaldt spørsmål om det kunne gjøres fradrag i erstatningen for kompensasjon fra særlige støtteordninger. Avsnitt 71 i flertallets votum viser til at standardiseringen først og fremst er begrunnet i behovet for forenkling av erstatningsoppgjørene, og at man var klar over at en slik ordning kunne føre til over- eller underkompensasjon. Forskriften måtte derfor anses uttømmende, jf. avsnitt 72. Videre bygger også HR-2024-2188-A, som gjelder oppgjørstidspunktet, på at inntektstaket vil gi en underkompensasjon for høye inntekter, jf. avsnitt 42 og 54.

Samlet vurdering

- (59) Både utgangspunktet om full erstatning og begrensningen til «en viss» standardisering legger etter min oppfatning noen rammer for utformingen av standardiseringen sammenlignet med hva en individuell utmåling vil gi. Det er etter mitt syn samtidig et naturlig element i standardisering at det settes både et inntektstak og et inntektsgulv, slik det var i flere av de dagjeldende forsikringsvilkårene. I forskriften er inntektstaket satt til 10 G, som i dag utgjør 1 301 600 kroner. Partene er enige om at dette taket, og grunnerstatningen på 30 G for slike inntekter, lå innenfor forskriftshjemmelen da forskriften ble vedtatt i 1990. Selv om det har vært stilt spørsmål ved at taket ble satt til 10 G og ikke høyere, har jeg samme syn som partene på gyldigheten av forskriften da den ble gitt.
- (60) Dersom standardiseringen ligger fast, mens resultatet av en individuell utmåling utvikler seg, kan det imidlertid ikke utelukkes at vurderingen av om standardiseringen kan stå seg overfor hjemmelsloven, vil kunne bli en annen.
- (61) En åpning for å gjøre unntak fra forskriften vil gi enkelte utfordringer, slik Storebrand har pekt på. Det vil være krevende å sette en grense for når misforholdet er blitt så stort at forskriften ikke kan anvendes. I tillegg er det slik at forskriften regulerer forholdet mellom private, og premieberegninger og avsetninger er foretatt med grunnlag i forskriftens bestemmelser. På begge punkter står forskriftsgiver i en bedre posisjon enn domstolene til å foreta vurderingene. Blant annet vil forskriftsgiver kunne ivareta hensynet til forutberegnelighet ved å gi overgangsregler. Slik jeg ser det, gir disse omstendighetene grunn til noe tilbakeholdenhet ved prøvingen sammenlignet med der det er tale om offentligrettslige forbud og påbud uten slik privatrettslig virkning.
- (62) Med disse utgangspunktene blir spørsmålet om det i ettertid har skjedd såpass store endringer faktisk og rettslig at forskriften ikke lenger kan anvendes i As tilfelle. Dette må i så fall bygge på at endringene gjør at forskjellen mot det som kan anses som «full erstatning», for As del er blitt så stor at det bryter med forutsetningene for forskriftshjemmelen.

Vil anvendelse av forskriften i dette tilfellet være i strid med hjemmelsloven?

- (63) A og hans partshjelper har vist til en rekke forhold som har gitt økt avstand mellom standarderstatning og individuell utmåling etter at forskriften ble gitt. Blant annet fulgte ikke grunnbeløpet i folketrygden lønnsutviklingen i det første tiåret etter at forskriften ble vedtatt, det er en høyere andel i dag som tjener over 10 G, og kapitaliseringsrenten ved personskadeerstatning er i flere omganger redusert. Det har også skjedd flere andre endringer i folketrygdloven og i alminnelig erstatningsrett som er egnet til å øke forskjellen mellom standardisert og individuell utmåling. Jeg vil imidlertid i det følgende begrense gjennomgangen til de forhold som det er påvist at særlig påvirker avviket i As tilfelle, og som forhandlingene har vært konsentrert rundt – inntektstaket og kapitaliseringsrenten. Det er da heller ikke gjort gjeldende at forskriften som sådan er blitt ugyldig, men kun at den ikke kan anvendes i As tilfelle.
- (64) Når det gjelder *inntektstaket*, har A vist til at det er en høyere andel i dag enn i 1990 som tjener mer enn 10 G. Det er også vist til at G i de første årene etter at forskriften ble gitt, ikke holdt tritt med inntektsutviklingen. Det sentrale ved høye inntekter har imidlertid hele tiden vært at disse risikerer å bli underkompensert, og i større grad jo høyere inntekten er. De endringer som har skjedd siden forskriften ble vedtatt, gir bare mindre effekter sammenlignet med dette utgangspunktet. Jeg kan derfor ikke se at disse endringene isolert sett gjør at forskriften ikke kan anvendes i As tilfelle – også uten de omtalte endringene i inntektsutviklingen og utviklingen av G ville han ha risikert underkompensasjon grunnet eget inntektsnivå.
- (65) Jeg viser videre til at begrunnelsen som utvalget og departementet ga for å ha et inntektstak, fortsatt gjør seg gjeldende, både de generelle hensynene for standardisering og at arbeidstakere med høye inntekter ofte vil ha tilleggsdekning og uansett vil ha mulighet for å skaffe seg dette. Til dette argumentet kan det innvendes at de største forsikringsselskapene i 2003 ble enige om ikke å påberope seg «kan»-bestemmelsen i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd andre punktum til å kreve reduksjon av erstatningen ved tilleggsdekninger som skadelidte selv hadde betalt, jf. HR-2023-268-A avsnitt 41. Endringen vil i praksis kunne påvirke forskjellen mellom standardisert erstatning og individuell utmåling etter skadeserstatningsloven i de tilfeller det er tegnet slik forsikring. Jeg har likevel vanskelig for å se at den omstendighet at selskapene lar være å påberope seg en fradragsbestemmelse i skadeserstatningsloven, får betydning for hvor langt unna «full erstatning» grunnerstatningen befinner seg – avviket fra skadelidtes nettotap er fortsatt det samme. Jeg nevner i tillegg at når det gjelder fradrag for forsikringer betalt av arbeidsgiver, er regelen fortsatt at det gjøres fradrag etter skadeserstatningsloven, jf. § 3-1 tredje ledd første punktum, men ikke etter forskriften om standardisert erstatning.
- (66) Jeg bemerker også at Askeland-utredningen, som jeg kommer tilbake til, ikke foreslår endringer i forskriften knyttet til inntekter over 10 G.
- (67) Når det gjelder *kapitaliseringsrenten*, har det som nevnt skjedd vesentlige endringer siden forskriften ble vedtatt. Det har inntil nylig vært tradisjon for at kapitaliseringsrenten fastsettes i rettspraksis. Det må antas at fastsettelsen av grunnerstatningen i forskriften bygger på en kapitaliseringsrente på 6 prosent, jf. Rt-1981-138 og etterfølgende rettspraksis. Renten ble justert ned til 5 prosent ved Rt-1993-1524 og til 4 prosent ved Rt-2014-1203. I begge disse avgjørelsene ble det pekt på fordeler ved at renten i stedet fastsettes av lovgiver. Ved forskrift 26. august 2022 nr. 1482 om kapitaliseringsrente etter

skadeserstatningsloven, i kraft fra 1. oktober 2022, ble renten satt til 2,5 prosent, jf. § 2 første ledd.

- (68) I november 2023 oppnevnte Justisdepartementet professor dr. juris Bjarte Askeland til å utrede hvordan den alminnelige kapitaliseringsrenten kunne innarbeides i forskriften om standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven. Innstillingen, *Utredning av endringer i reglene om standardisert utmåling av inntektstaperstatning til barn og standardisert erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven*, ble levert våren 2024. Det går fram av innstillingen at dersom standarderstatningen skal gi samme erstatningsnivå som da forskriften ble vedtatt, men nå basert på en kapitaliseringsrente på 2,5 prosent i stedet for 6 prosent, må standarderstatningen heves med 36 prosent, jf. utredningen side 10. Det vurderes deretter hvilke følger en slik heving av erstatningen har for den såkalte skatteulempen, og det foreslås at standarderstatningen ut fra dette reduseres igjen med 6,5 prosent, jf. side 12–13. Forslaget går derfor ut på at grunnerstatningen heves til 38,5 G for inntekter over 10 G, jf. utredningen side 60. Utredningen har vært sendt på høring, men er per i dag ikke fulgt opp med endring av forskriften.
- (69) Departementet har for dette forholdet ikke fulgt opp sin egen intensjon i Ot.prp. nr. 44 (1988–1989) side 62 om at standarderstatningen «bør kunne revideres hyppig ved endringer i det alminnelige erstatningsnivå», hvilket var bakgrunnen for valget av forskriftsformen. Jeg viker likevel tilbake for å konkludere med at dette får betydning for anvendelsen av forskriften. Endringene har skjedd gradvis og har rammet alle som faller inn under forskriften. Misforholdet mot alminnelig erstatningsnivå som dette har ført til, synes nå å bli fulgt opp. Jeg nevner også at hvilken avkastning som kan påregnes langt fram i tid, uansett vil være usikkert, og at fastsettelse av renten er basert på skjønn.
- (70) Det kan nok sies at A er kommet særlig uheldig ut ved at han rammes dobbelt – både av inntektstaket og av at standardiseringen er basert på en kapitaliseringsrente som er vesentlig høyere enn den som anvendes ved individuell utmåling. Differansen sammenlignet med individuell utmåling er unektelig stor. Jeg minner imidlertid igjen om at risikoen for underkompensasjon ved høye inntekter også forelå da forskriften ble vedtatt, mens utslaget av lavere kapitaliseringsrente etter skadeserstatningsloven rammer alle inntekter.
- (71) Jeg er etter dette kommet til at det ikke er grunnlag for å gjøre unntak fra forskriften. Anken tas derfor til følge.

Konklusjon og sakskostnader

- (72) Anken tas til følge, hvilket betyr at tingrettens dom punkt 1 skal stadfestes. Verken Storebrand eller partshjelper har krevd dekning av sakskostnader for noen instanser.
- (73) Jeg stemmer for slik

D O M :

1. Tingrettens dom punkt 1 stadfestes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

- (74) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og resultatet enig med førstvoterende.
- (75) Dommer **Thyness:** Likeså.
- (76) Dommer **Poulsen:** Likeså.
- (77) Dommer **Webster:** Likeså.
- (78) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Tingrettens dom punkt 1 stadfestes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.